

**Конвенція
про поліпшення долі поранених,
хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії,
зі складу збройних сил на морі**

Статус Конвенції див. (995_c23)

{ Конвенцію ратифіковано із застереженнями Указом ПВР УРСР
(114а-03) від 03.07.54 }

{ Додатково див. Протоколи
(995_199) від 08.06.77
(995_200) від 08.06.77
(995_g74) від 08.12.2005 }

{ Про зняття застережень див. Закон
N 3413-IV (3413-15) від 08.02.2006 }

Дата підписання: 12.08.1949
Дата підписання від імені України: 12.12.1949
Дата ратифікації Україною: 03.07.1954
Дата набрання чинності для України: 03.01.1955

Офіційний переклад

Нижчепідписані Вповноважені Урядів, представлених на Дипломатичній конференції, яка проходила в Женеві з 21 квітня до 12 серпня 1949 року з метою перегляду 10-ї Гаазької конвенції від 13 жовтня 1907 року про адаптування до морської війни принципів Женевської конвенції 1906 року (995_649), домовилися про таке:

Розділ I

Стаття 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Високі Договірні Сторони зобов'язуються за всіх обставин **Стаття 2** дотримуватися та забезпечувати дотримання цієї Конвенції.

На додаток до положень, які набувають чинності в мирний час, ця Конвенція застосовується в усіх випадках оголошеної війни чи будь-якого іншого збройного конфлікту, що може виникнути між двома чи більше Високими Договірними Сторонами, навіть якщо одна з них не визнає стану війни.

Конвенція також застосовується в усіх випадках часткової або повної окупації території однієї з Високих Договірних Сторін, навіть якщо цій окупації не чиниться жодний збройний опір.

Хоча одна з держав, між якими існує конфлікт, може й не бути **Стаття 3** стороною цієї Конвенції, держави, які є сторонами цієї Конвенції, залишаються зобов'язаними нею в їхніх взаємовідносинах. Більше того, вони є зобов'язаними Конвенцією стосовно зазначеної держави, якщо остання визнає та застосовує її положення.

У разі збройного конфлікту, який не має міжнародного характеру й виникає на території однієї з Високих Договірних Сторін, кожна зі сторін конфлікту зобов'язана застосовувати, як мінімум, такі положення:

1) За будь-яких обставин гуманно ставитися до осіб, які не беруть безпосередньої участі в бойових діях, у тому числі до тих осіб зі складу збройних сил, що склали зброю, а також тих, хто припинив участь у бойових діях у зв'язку з хворобою, пораненням, затриманням чи з будь-якої іншої причини, без будь-якої дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, релігії чи віросповідання, статі, походження чи майнового стану чи за іншими аналогічними ознаками. Із цією метою забороняються зараз і надалі будь-коли та будь-де такі дії стосовно зазначених вище осіб:

а) насилля над життям й особистістю, зокрема всі види вбивств, калічення, жорстоке ставлення, тортури та катування;

б) захоплення в заручники;

с) наруга над людською гідністю, зокрема образливе та принизливе ставлення;

д) засудження та застосування покарання без попереднього судового рішення, винесеного судом, який створено належним чином і який надає судові гарантії, визнані цивілізованими народами як необхідні.

2) Підбирати поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії.

Безстороння гуманітарна організація, така як Міжнародний комітет Червоного Хреста, може запропонувати свої послуги сторонам конфлікту.

Крім того, сторони конфлікту повинні шляхом укладення спеціальних угод докладати зусиль з метою введення в дію всіх або частини інших положень цієї Конвенції.

Застосування попередніх положень не впливає на правовий **Стаття 4** статус сторін конфлікту.

У випадку воєнних дій між сухопутними та морськими силами сторін конфлікту положення цієї Конвенції застосовують лише стосовно сил, які знаходяться на суднах.

Сили, висаджені на берег, негайно підпадають під дію положень **Стаття 5** Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (995_151) від 12 серпня 1949 року.

Нейтральні держави застосовують положення цієї Конвенції за **Стаття 6** аналогією стосовно поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, а також медичного та духовного персоналу, який належить до збройних сил сторін конфлікту й стосовно прийнятих або інтернованих на їхній території, а також стосовно знайдених померлих.

Крім угод, які спеціально передбачені статтями 10, 18, 31, 38, 39, 40, 43 та 53, Високі Договірні Сторони можуть укласти інші спеціальні угоди з усіх питань, які, на їхню думку, доцільно врегулювати окремо. Жодна спеціальна угода не повинна ні погіршувати становища хворих, поранених та осіб, які зазнали корабельної аварії, а також медичного і духовного персоналу, відповідно до цієї Конвенції, ні обмежувати надані їм цією Конвенцією права.

Хворі, поранені та особи, які зазнали корабельної аварії, так **Стаття 7** само як медичний і духовний персонал продовжують користуватися привілеями цих угод протягом усього часу застосування до них Конвенції, крім випадків, в яких зазначені вище або укладені угоди містять чіткі положення, що їй суперечать, а також крім випадків, в яких та чи та сторона конфлікту вживає стосовно них більш сприятливих заходів.

Поранені, хворі та особи, які зазнали корабельної аварії, так **Стаття 8** само як медичний і духовний персонал, за жодних обставин не можуть відмовлятися частково або повністю від прав, гарантованих їм цією Конвенцією та спеціальними угодами, зазначеними в попередній статті, якщо такі будуть.

Ця Конвенція застосовується за сприяння та під контролем держав-покровительок, на які покладено обов'язок охороняти інтереси сторін конфлікту. Із цією метою держави-покровительки можуть крім свого дипломатичного та консульського персоналу призначати делегатів із числа своїх громадян або громадян інших нейтральних держав. Призначення цих делегатів підлягає схваленню державою, в якій вони будуть виконувати свої обов'язки.

Сторони конфлікту сприяють, наскільки це максимально можливо, роботі представників чи делегатів держав-покровительок.

Представники чи делегати держав-покровительок за будь-яких **Стаття 9** обставин не повинні виходити за рамки своєї місії, визначеної цією Конвенцією. Вони, зокрема, повинні враховувати нагальні потреби безпеки держави, в якій вони виконують свої функції. Їхня діяльність може бути обмежена лише як винятковий і тимчасовий захід, коли це вважається за необхідне у зв'язку з нагальними воєнними потребами.

Положення цієї Конвенції не перешкоджають гуманітарним діям, **Стаття 10** які може здійснювати Міжнародний комітет Червоного Хреста чи будь-яка інша безстороння гуманітарна організація для захисту поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, а також медичного та духовного персоналу й для надання їм допомоги за згодою заінтересованих сторін конфлікту.

Високі Договірні Сторони можуть будь-коли домовитися довірити будь-якій організації, яка дає всі гарантії безсторонності й дієвості, обов'язки, що покладаються цією Конвенцією на державу-покровительку.

Якщо на поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, або медичний і духовний персонал не поширюється або перестала поширюватися з будь-яких причин діяльність держави-покровительки або організації, зазначеної в першому абзаці, то держава, під владою якої знаходяться особи, що перебувають під захистом, звертається з проханням до нейтральної держави або зазначеної організації взяти на себе функції, які, відповідно до цієї Конвенції, виконує держава-покровителька, призначена сторонами конфлікту.

Якщо захист не можна організувати належним чином, то держава, що затримує осіб, які перебувають під захистом, звертається з проханням до гуманітарної організації, наприклад Міжнародного комітету Червоного Хреста, або приймає її пропозицію взяти на себе виконання гуманітарних функцій, які держави-покровительки виконують згідно із цією Конвенцією, за умови дотримання положень цієї статті.

Будь-яка нейтральна держава чи будь-яка організація, яку запросила заінтересована держава, або яка сама пропонує свої послуги для цих цілей, повинна діяти з усвідомленням відповідальності перед стороною конфлікту, від якої залежать особи, що їх захищає ця Конвенція, а також зобов'язана надати достатні гарантії того, що вона може взяти на себе відповідні функції та виконувати їх безсторонньо.

Жодний відступ від попередніх положень не може бути зроблений спеціальними угодами між державами, одна з яких є обмеженою, навіть тимчасово, у свободі вести переговори з іншою державою або її союзниками через воєнні події, зокрема в разі окупації всієї або значної частини території зазначеної держави.

Щоразу, коли в цій Конвенції згадується **Стаття 11** держава-покровителька, це згадування стосується також організацій, які замінюють її згідно із цією статтею.

Держави-покровительки у випадках, коли вони вважають це доцільним в інтересах захищених осіб, зокрема в разі виникнення розбіжностей між сторонами конфлікту щодо застосування або тлумачення положень цієї Конвенції, надають свої добрі послуги з метою врегулювання розбіжностей.

Із цією метою кожна держава-покровителька може на прохання однієї зі сторін чи з власної ініціативи запропонувати сторонам конфлікту провести зустріч їхніх представників, зокрема представників органів влади, відповідальних за поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, а також медичний і духовний персонал, можливо на нейтральній, належним чином вибраній території. Сторони конфлікту зобов'язані виконувати пропозиції, зроблені їм із цією метою. Держави-покровительки можуть, у разі необхідності, запропонувати для схвалення сторонами конфлікту особу, яка належить до нейтральної держави, або особу, делеговану Міжнародним комітетом Червоного Хреста, яку буде запрошено взяти участь у цій зустрічі.

Розділ II

Стаття 12

ПОРАНЕНІ, ХВОРІ ТА ОСОБИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ КОРАБЕЛЬНОЇ АВАРІЇ

Особовий склад збройних сил та інших осіб, зазначених у наступній статті, які перебувають на морі та які зазнають поранення, хвороби або корабельної аварії, оберігають та захищають за будь-яких обставин, причому термін "корабельна аварія" означає будь-яку аварію корабля, що виникла з будь-якої причини, у тому числі вимушені посадки літаків чи висадками з літаків на море.

Сторона конфлікту, під владою якої вони можуть знаходитися, забезпечує їм гуманітарне ставлення та догляд без будь-якої дискримінації за ознакою статі, раси, національності, релігії, політичних переконань або за іншими аналогічними ознаками. Суворо забороняються будь-які замахы на їхнє життя чи будь-яке насилля над їхньою особистістю; зокрема їх заборонено вбивати та знищувати, піддавати тортурам чи біологічним дослідом, умисно залишати їх без медичної допомоги та обслуговування, умисно створювати умови для їхнього зараження чи інфікування.

Пріоритетність у наданні медичної допомоги дозволяється лише з медичних причин термінового характеру.

До жінок потрібно ставитися з усією особливою повагою, яка **Стаття 13** відповідає їхній статі.

Ця Конвенція застосовується до поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, що належать до таких категорій:

1) особового складу збройних сил сторони конфлікту, а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною таких збройних сил;

2) членів інших ополчень та добровольчих загонів, у тому числі членів організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, навіть якщо цю територію окуповано, за умови, що ці ополчення або добровольчі загони, у тому числі організовані рухи опору, відповідають таким умовам:

a) ними командує особа, яка відповідає за своїх підлеглих;

b) вони мають постійний відмітний знак, добре помітний на відстані;

c) вони носять зброю відкрито;

d) вони здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни;

3) членів особового складу регулярних збройних сил, які заявляють про свою відданість уряду або владі, що не визнані державою, яка їх затримує;

4) осіб, які супроводжують збройні сили, але фактично не входять до їхнього складу, наприклад цивільних осіб з екіпажів військових літаків, військових кореспондентів, постачальників, особового складу робочих підрозділів або служб побутового обслуговування збройних сил, за умови, що вони отримали на це дозвіл тих збройних сил, які вони супроводжують;

5) членів екіпажів суден торговельного флоту, у тому числі капітанів, лоцманів та юнг, а також екіпажів цивільних повітряних суден сторін конфлікту, які не користуються більш сприятливим режимом згідно з будь-якими іншими положеннями міжнародного права;

6) жителів не окупованої території, які під час наближення ворога озброюються, щоб чинити опір силам загарбника, не маючи часу сформуватися в регулярні війська, за умови, що вони носять зброю відкрито й дотримуються законів та звичаїв війни. **Стаття 14**

Усі військові кораблі воюючої сторони мають право вимагати передачі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії та знаходяться на військово-госпітальних кораблях та на госпітальних суднах, що належать товариствам допомоги або приватним особам, а також на торговельних суднах, яхтах та інших суднах, незалежно від національної приналежності цих суден, за умови, що стан здоров'я поранених і хворих дозволяє їх перемістити і якщо військовий корабель може забезпечити належні умови для необхідного лікування. **Стаття 15**

Якщо поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, узято на борт нейтрального військового корабля або нейтрального військового літака, то забезпечують їхню подальшу неучасть у воєнних діях, коли цього вимагає міжнародне право. **Стаття 16**

З урахуванням положень статті 12 поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, воюючої сторони, які потрапили до рук супротивника, вважають військовополоненими й до них застосовують норми міжнародного права, які стосуються військовополонених. Сторона, яка взяла їх у полон, має право вирішити залежно від обставин, чи доцільно залишати їх у себе, чи перевезти їх до порту своєї країни, до нейтрального порту або навіть до порту на території супротивника. В останньому випадку військовополонені, повернуті в такий спосіб до їхньої країни, не можуть далі нести військову службу протягом усієї війни. **Стаття 17**

Висаджені в нейтральному порту за згодою місцевих органів влади поранені, хворі чи особи, які зазнали корабельної аварії, якщо не існує іншої домовленості нейтральної держави з воюючими державами, охороняються нейтральною державою, коли цього вимагає міжнародне право, так, щоб вони не мали змоги знову взяти участь у воєнних діях.

Витрати на госпіталізацію та інтернування покладаються на державу, від якої залежать поранені, хворі чи особи, які зазнали корабельної аварії. **Стаття 18**

Після кожного бою сторони конфлікту без затримки вживають усіх можливих заходів, щоб розшукати й підібрати осіб, які зазнали корабельної аварії, поранених та хворих, щоб захистити їх від мародерства та поганого ставлення, щоб забезпечити їм необхідний догляд, а також щоб розшукати мертвих і запобігти їхньому пограбуванню.

Щоразу, коли дозволяють обставини, сторони конфлікту **Стаття 19** укладають локальні угоди про перемир'я для евакуації поранених та хворих морським шляхом із зони облоги або оточення, а також для пропускання до цієї зони медичного й духовного персоналу, а також обладнання.

Сторони конфлікту реєструють якомога скоріше стосовно кожної особи, яка зазнала корабельної аварії, пораненого, хворого або померлого супротивної сторони, які потрапляють до них, будь-які подробиці, що можуть допомогти ідентифікувати цих осіб. Ці реєстраційні дані по можливості повинні містити:

- a) назву держави, від якої залежить особа;
- b) армійський, полковий, особовий чи серійний номер; c) прізвище;
- d) ім'я чи імена; e) дату народження;
- f) усі інші подробиці, відображено в посвідченні особи чи на ідентифікаційному жетоні;
- g) дату й місце взяття в полон або смерті;
- h) подробиці, що стосуються поранень, хвороби чи причини смерті.

Зазначену вище інформацію якомога скоріше передають до описаного в статті 122 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими (995_153) від 12 серпня 1949 року Інформаційного бюро, яке передає цю інформацію державі, від якої залежать ці особи, за посередництва держави-покровительки й Центрального агентства у справах військовополонених.

Сторони конфлікту готують і надсилають одна одній через це **Стаття 20** саме бюро свідцтва про смерть або належним чином засвідчені списки померлих. Вони таким же чином збирають і передають одна одній через це саме бюро половину подвійного ідентифікаційного жетона, або весь жетон, якщо він одинарний, заповіти або інші документи, що є важливими для найближчих родичів померлого, гроші та взагалі всі предмети, виявлені на померлому, які мають об'єктивну або суб'єктивну цінність. Ці предмети, а також непізнані предмети пересилають у запечатаних пакетах, до яких додають заяви з усіма подробицями, які необхідні для встановлення особи померлих власників, і повний перелік вмісту пакетів.

Сторони конфлікту забезпечують таке становище, при якому похованню в морі померлих, що здійснюються, наскільки це дозволять обставини, індивідуально, передуює ретельний, по можливості медичний, огляд тіл для констатації смерті, встановлення особи та забезпечення можливості складення звіту. У випадках, коли використовується подвійний ідентифікаційний жетон, його одна половина повинна залишитися на тілі.

Якщо померлих доставляють на берег, то до них застосовують **Стаття 21** положення Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (995_151) від 12 серпня 1949 року.

Сторони конфлікту можуть закликати до милосердя капітанів нейтральних торговельних суден, яхт й інших суден, щоб вони брали на борт і доглядали поранених, хворих чи осіб, які зазнали корабельної аварії, а також підбирали померлих.

Судна будь-якого виду, які відгукуються на цей заклик, а також ті, які з власної волі підбирають поранених, хворих чи осіб, які зазнали корабельної аварії, користуються спеціальними захистом і засобами для здійснення такої допомоги.

У жодному випадку вони не можуть бути захоплені в результаті будь-якого такого транспортування, але за відсутності будь-якої обіцянки протилежного змісту, вони залишаються такими, що підлягають захопленню в полон за будь-які порушення нейтралітету, які вони, можливо, здійснили.

Розділ III

Стаття 22

ГОСПІТАЛЬНІ СУДНА

Військові госпітальні судна, тобто судна, побудовані або оснащені державами спеціально й виключно з метою надання допомоги пораненим, хворим та особам, які зазнали корабельної аварії, їхнього лікування та перевезення, за жодних обставин не можна атакувати або захоплювати, а завжди необхідно оберігати й захищати за умови, що їхні назви та опис було повідомлено сторонам конфлікту за десять днів до того, як ці судна будуть використані.

Характеристики, які повинні бути наведені в повідомленні, **Стаття 23** уключають валовий реєстровий тоннаж, довжину від носа до корми та кількість щогл і труб.

Установи на березі, які мають право на захист відповідно до **Стаття 24** Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (995_151) від 12 серпня 1949 року, захищають від бомбардувань або нападів з моря.

Госпітальні судна, що використовуються національними товариствами Червоного Хреста, офіційно визнаними товариствами допомоги або приватними особами, користуються таким самим захистом, як і військові госпітальні судна, і не можуть бути захоплені, якщо сторона конфлікту, від якої вони залежать, дала їм офіційне доручення і якщо було виконано вимоги статті 22 стосовно повідомлень.

Відповідальні органи влади повинні забезпечити ці судна **Стаття 25** документами, в яких стверджується, що судна перебували під їхнім контролем під час їхнього обладнання й відправлення.

Госпітальні судна, що використовуються національними **Стаття 26** товариствами Червоного Хреста, офіційно визнаними товариствами допомоги або приватними особами нейтральних країн, користуються таким самим захистом, як і військові госпітальні судна, і не можуть бути захоплені за умови, що вони поставили себе під контроль однієї зі сторін конфлікту за попередньою згодою своїх урядів і з дозволу заінтересованої сторони конфлікту, а також коли виконано вимоги статті 22 стосовно повідомлень.

Захист, зазначений у статтях 22, 24 та 25, поширюється на **Стаття 27** госпітальні судна будь-якого тоннажу й на їхні рятувальні шлюпки незалежно від того, де вони використовуються. Але для того, щоб забезпечити максимальну зручність і безпеку, сторони конфлікту намагаються використовувати для транспортування на великі відстані й у відкритому морі хворих, поранених та осіб, які зазнали корабельної аварії, тільки госпітальні судна загальною водотоннажністю понад 2000 тонн.

За тих самих умов, що передбачені статтями 22 і 24, невеликі судна, які використовуються державою чи офіційно визнаними товариствами допомоги для проведення прибережних рятувальних операцій, також оберігають і захищають настільки, наскільки дозволяють оперативні вимоги.

Це саме стосується, наскільки можливо, стаціонарних берегових **Стаття 28** споруд, які використовуються лише цими суднами для виконання їхніх гуманітарних завдань.

У випадку бою на борту військового корабля лазарети, **Стаття 29** наскільки це можливо, оберігають і щадять. Лазарети і їхнє обладнання підпадають під дію законів війни, але не можуть отримати іншого призначення доти, доки вони потрібні для поранених і хворих. Проте командир, під владою якого вони опинилися, може використовувати їх з іншою метою у випадку нагальної воєнної потреби, забезпечивши належний догляд за зібраними в них пораненими й хворими.

Будь-якому госпітальному суднові, яке знаходиться в порту, що **Стаття 30** потрапив під владу супротивника, дозволяється залишити цей порт.

Судна, описані в статтях 22, 24, 25 та 27, надають розраду й допомогу пораненим, хворим та особам, які зазнали корабельної аварії, без розрізнення за національністю.

Високі Договірні Сторони зобов'язуються не використовувати ці судна для жодних воєнних цілей.

Такі судна жодним чином не повинні утруднювати пересування воюючих сторін.

Під час і після бою вони будуть діяти на свій ризик. **Стаття 31**

Сторони конфлікту мають право контролювати й обшукувати судна, зазначені в статтях 22, 24, 25 та 27. Вони можуть відмовитися від допомоги цих суден, наказати їм віддалитись, змусити їх узяти певний курс, контролювати використання їхньої радіостанції та інших засобів зв'язку й навіть затримати їх на строк до 7 днів з моменту їхнього перехоплення, якщо цього вимагає серйозність обставин.

Вони можуть тимчасово призначити на судно комісара, єдине завдання якого - наглядати за виконанням наказів, які віддають відповідно до положень попереднього абзацу.

Наскільки можливо, сторони конфлікту записують у судових журналах госпітальних суден мовою, зрозумілою капітану госпітального судна, накази, які вони йому віддали.

Сторони конфлікту можуть в односторонньому порядку чи згідно **Стаття 32** зі спеціальними угодами брати на борт своїх суден нейтральних спостерігачів, які перевіряють точне дотримання положень цієї Конвенції.

Судна, описані в статтях 22, 24, 25 та 27, стосовно їхнього **Стаття 33** перебування в нейтральному порту не класифікуються як військові кораблі.

Торговельні судна, переобладнані на госпітальні, не можуть **Стаття 34** використовуватися для інших цілей протягом воєнних дій.

Захист, на який мають право госпітальні судна й корабельні лазарети, не припиняється, якщо їх не використовують поза їхніми гуманітарними обов'язками для вчинення дій, спрямованих проти супротивника. Однак захист може бути припинений лише після того, як було зроблене відповідне попередження, в якому в усіх відповідних випадках установлюють обґрунтований строк, і після того, як це попередження залишилося не взятим до уваги.

Зокрема, госпітальні судна не можуть мати чи використовувати **Стаття 35** таємний код для своєї радіостанції або інших засобів зв'язку.

Не вважаються такими, що позбавляють госпітальні судна або корабельні лазарети належної їм охорони, такі обставини:

1) факт, що екіпажі суден або персонал корабельних лазаретів є озброєними для підтримання порядку, для самозахисту або для захисту поранених і хворих;

2) наявність на борту апаратури, призначеної лише для полегшення навігації або зв'язку;

3) виявлення на борту госпітальних суден або в корабельних лазаретах переносної зброї та бойових припасів, що забрані в поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, та ще не здані відповідній службі;

4) факт, що гуманітарна діяльність госпітальних суден і корабельних лазаретів або їхніх команд і персоналу охоплює надання допомоги пораненим, хворим цивільним особам або таким цивільним особам, які зазнали корабельної аварії;

5) транспортування обладнання та персоналу, призначених лише для виконання медичних функцій, понад звичну потребу.

Розділ IV

Стаття 36

ОСОБОВИЙ СКЛАД

Духовний, медичний та госпітальний персонал госпітальних **Стаття 37** суден та їхні екіпажі оберігають і захищають; їх не можна захоплювати тоді, коли вони перебувають на службі госпітального судна незалежно від наявності чи відсутності на його борту поранених і хворих.

Духовний, медичний та госпітальний персонал, призначений для духовного або медичного обслуговування осіб, зазначених у статтях 12 і 13, якщо він потрапляє під владу супротивника, оберігають і захищають; він може продовжувати виконання своїх обов'язків доти, доки це буде необхідно для обслуговування поранених і хворих. У подальшому його направляють назад, як тільки головнокомандувач, під владою якого він знаходиться, вважатиме це можливим. Залишаючи корабель, цей персонал може забрати із собою особисту власність.

Однак якщо виявиться необхідним затримати частину цього персоналу у зв'язку з медичними або духовними потребами військовополонених, то роблять усе можливе, щоб висадити її на берег якомога раніше.

Після висадки на берег затриманий персонал підпадає під дію положень Конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (995_151) від 12 серпня 1949 року.

Розділ V

Стаття 38

САНІТАРНИЙ ТРАНСПОРТ

Суднам, зафрахтованим із цією метою, дозволено перевозити обладнання, призначене тільки для лікування поранених і хворих зі складу збройних сил або для запобігання захворюванням, за умови, що дані про відповідний рейс повідомлено супротивній державі й вона їх схвалила. Супротивна держава зберігає право сходити на борт транспортних суден, але не захоплювати їх або конфісковувати обладнання, що вони перевозять.

За домовленістю між сторонами конфлікту на борту таких суден можуть бути розміщені нейтральні спостерігачі для перевірки обладнання, що перевозиться. Із цією метою надається вільний доступ до обладнання. **Стаття 39**

Санітарні повітряні судна, тобто повітряні судна, які використовуються виключно для евакуації поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, а також для перевезення медичного персоналу та обладнання, не можуть бути об'єктом нападу, натомість сторони конфлікту оберігають їх, коли вони летять на висотах, у час та за маршрутами, про які спеціально домовилися відповідні сторони конфлікту.

Вони повинні мати чітку відмітну емблему, передбачену статтею 41, поряд із зображенням свого національного прапора на нижній, верхній та бокових площинах. На них наносять будь-які інші позначення, чи їх забезпечують відмітними засобами, про які сторони конфлікту можуть домовитися на початку або в ході воєнних дій.

Якщо немає домовленості іншого характеру, то польоти над територією супротивника чи над територією, зайнятою супротивником, забороняються.

Санітарні повітряні судна повинні виконувати будь-яку вимогу стосовно здійснення посадки на землю або воду. У випадку здійснення такої вимушеної посадки повітряне судно з тими, хто є на його борту, може продовжити політ після огляду, якщо такий буде здійснено.

У випадку вимушеної посадки на землю або воду, що знаходяться на території супротивника або на території, яка зайнята супротивником, поранені, хворі та особи, які зазнали корабельної аварії, а також екіпаж повітряного судна стають військовополоненими. З медичним персоналом поводяться відповідно до статей 36 і 37. **Стаття 40**

Санітарні повітряні судна сторін конфлікту можуть за умови дотримання положень, викладених у другому абзаці цієї статті, пролітати над територією нейтральних держав, приземлятися на ній у разі необхідності або використовувати її для проміжної посадки. Вони повинні завчасно сповіщати нейтральні держави про свій політ над їхньою територією та виконувати будь-яку вимогу стосовно здійснення посадки на землю або воду. Вони будуть захищені від нападу лише тоді, коли літатимуть за маршрутами, на висотах та в час, про які спеціально домовилися сторони конфлікту й відповідна нейтральна держава.

Однак нейтральні держави можуть установити умови чи обмеження стосовно польотів санітарних повітряних суден над їхньою територією чи стосовно їхнього приземлення. Ці можливі умови чи обмеження застосовують до всіх сторін конфлікту однаково.

Якщо між нейтральною державою та сторонами конфлікту немає домовленості іншого характеру, то нейтральна держава, коли цього вимагає міжнародне право, затримує поранених і хворих, висаджених санітарним повітряним судном на нейтральній території з дозволу місцевих органів влади, у такий спосіб, при якому вони не можуть знову взяти участь у воєнних діях. Витрати на їхнє розміщення та інтернування несе держава, від якої вони залежать.

Розділ VI

Стаття 41

ВІДМІТНА ЕМБЛЕМА

Під керівництвом компетентних військових властей емблему у вигляді червоного хреста на білому тлі зображають на прапорах, нарукавних пов'язках та всьому обладнанні, яке використовується в медичній службі.

Однак стосовно країн, що вже використовують як емблему замість червоного хреста червоний півмісяць або червоних лева й сонце на білому тлі, ці емблеми також визнаються умовами цієї Конвенції. **Стаття 42**

Персонал, зазначений у статтях 36 і 37, носить на лівій руці вологостійку нарукавну пов'язку з відмітною емблемою, яку видали військові власті й на якій вони поставили печатку.

Такий персонал на додаток до носіння ідентифікаційних жетонів, зазначених у статті 19, також має при собі спеціальне посвідчення особи з відмітною емблемою. Це посвідчення повинно бути вологостійким і такого розміру, який дозволяє носити його в кишені. Його складають державною мовою. У ньому зазначають принаймні прізвище, ім'я, дату народження, звання та службовий номер власника, а також те, як хто він має право на захист, забезпечуваний цією Конвенцією. Посвідчення повинно мати фотокартку власника, а також або його підпис, або відбитки його пальців, або перше й друге разом. На ньому військові власті ставлять рельєфну печатку.

Посвідчення особи повинні бути однаковими в одних і тих самих збройних силах й однотипними, наскільки це можливо, в усіх збройних силах Високих Договірних Сторін. Сторони конфлікту можуть керуватися зразком, що додається до цієї Конвенції як приклад. На початку воєнних дій вони сповіщають одна одну про зразок, яким вони користуються. Кожне посвідчення особи, по можливості, виготовляють принаймні у двох примірниках, один з яких зберігається державою, до якої належить відповідна особа.

За жодних обставин зазначений персонал не може бути позбавлений своїх знаків розрізнення або посвідчень особи, а також права носити нарукавну пов'язку. У разі їхньої втрати персонал має право на отримання дублікатів посвідчень та заміну знаків розрізнення. **Стаття 43**

Судна, описані в статтях 22, 24, 25 та 27, чітко позначаються таким чином:

а) усі зовнішні поверхні повинні бути білими;

б) один чи більше темно-червоних хрестів якнайбільших розмірів малюють фарбою й роблять видимими на кожному боці корпусу й на горизонтальних поверхнях таким чином, щоб забезпечити найліпшу видимість з моря і з повітря.

Усі госпітальні судна дають можливість себе розпізнати шляхом підняття свого національного прапора, і, крім того, якщо вони належать до нейтральної держави, прапор сторони, яка перебуває у конфлікті й чие керівництво вони прийняли. Прапор із червоним хрестом на білому тлі піднімають на грот-щоглі якнайвище.

Рятувальні шлюпки госпітальних суден, прибережні рятувальні судна та всі невеликі судна, що використовуються медичною службою, повинні бути покриті фарбою білого кольору й мати чітко помітні темно-червоні хрести, і взагалі, відповідати пізнавальній системі, яку встановлено вище для госпітальних суден.

Зазначені вище судна й човни, які можуть захотіти забезпечити собі вночі й під час обмеженої видимості захист, на який вони мають право, повинні за згодою сторони конфлікту, під владою якої вони знаходяться, ужити необхідних заходів, щоб забезпечити достатню видимість їхнього кольору й відмітних емблем.

Госпітальні судна, які згідно зі статтею 31 тимчасово затримані супротивником, повинні спустити прапор сторони конфлікту, на службі в якій вони перебувають або керівництво якої вони прийняли.

Прибережним рятувальним суднам, якщо вони продовжують діяти за згодою держави-окупанта з окупованої бази, може бути дозволено продовжувати піднімати свій національний прапор разом з прапором із червоним хрестом на білому тлі, коли знаходяться вдалині від своєї бази, за умови попереднього сповіщення всіх заінтересованих сторін конфлікту.

Усі положення цієї статті, які стосуються емблеми у формі червоного хреста, так само застосовуються до всіх інших емблем, зазначених у статті 41.

Сторони конфлікту постійно намагаються укласти взаємні угоди з метою використання найсучасніших методів, які сприяють ідентифікації госпітальних суден. **Стаття 44**

Відмітні знаки, зазначені в статті 43, можуть бути використані як у мирний час, так і під час війни лише для розпізнавання чи захисту суден, що перелічені в цій статті; винятки можуть бути обумовлені будь-якою іншою міжнародною конвенцією або угодою між усіма заінтересованими сторонами конфлікту. **Стаття 45**

Високі Договірні Сторони, якщо їхнє законодавство ще не відповідає вимогам, уживають заходів, необхідних для недопущення та припинення будь-коли зловживань відмітними знаками, передбаченими статтею 43.

Розділ VII

Стаття 46

ВИКОНАННЯ КОНВЕНЦІЇ

Кожна сторона конфлікту, діючи через своїх **Стаття 47** головнокомандуючих, забезпечує детальне виконання попередніх статей і передбачає несподівані випадки згідно із загальними принципами цієї Конвенції.

Застосування репресалій до осіб, які є пораненими, хворими та **Стаття 48** потерпілими в корабельній аварії, особового складу, суден або майна, що перебувають під захистом Конвенції, забороняється.

Високі Договірні Сторони зобов'язуються як у мирний час, так **Стаття 49** і під час війни якнайширше розповсюджувати текст цієї Конвенції у своїх країнах та, зокрема, уключити її вивчення до програм військового та, по можливості, цивільного навчання, щоб її принципи стали відомі всьому населенню, зокрема бойовим військам збройних сил, медичному та духовному персоналу.

Високі Договірні Сторони передають одна одній через Швейцарську Федеральну Раду та (під час воєнних дій) держави-покровительки офіційні переклади цієї Конвенції, а також закони й постанови, які вони можуть прийняти для забезпечення її застосування.

Розділ VIII

Стаття 50

ПРИПИНЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ І ПОРУШЕНЬ

Високі Договірні Сторони зобов'язуються приймати будь-які законодавчі акти, необхідні для встановлення ефективних кримінальних покарань для осіб, які вчиняють або віддають накази вчиняти будь-які серйозні порушення цієї Конвенції, визначені в наступній статті.

Кожна Висока Договірна Сторона зобов'язана розшукувати осіб, звинувачуваних у тому, що вони вчинили або віддали наказ вчинити такі серйозні порушення, та незалежно від їхнього громадянства віддавати їх до свого суду. Вона може також, якщо вважає це за доцільне, передавати їх згідно з положеннями свого законодавства для суду іншій заінтересованій Високій Договірній Стороні за умови, що ця Договірна Сторона зібрала достатньо серйозні докази для порушення справи.

Кожна Висока Договірна Сторона вживає заходів, необхідних для припинення всіх дій, які суперечать положенням цієї Конвенції, але не є серйозними порушеннями, визначеними в наступній статті.

За будь-яких обставин звинувачені користуються гарантіями **Стаття 51** стосовно належного судового розгляду й захисту, які не можуть бути менш сприятливими, ніж ті, що передбачені статтею 105 й подальшими статтями Женевської конвенції про поводження з військовополоненими (995_153) від 12 серпня 1949 року.

Серйозними порушеннями, про які йдеться в попередній статті, **Стаття 52** є ті, що пов'язані з будь-яким із таких діянь: умисним вбивством, тортурами або нелюдським поводженням, зокрема біологічними експериментами, умисним заподіянням тяжких страждань або серйозного тілесного ушкодження й шкоди здоров'ю та із широкомасштабним руйнуванням і привласненням майна, не виправданими воєнною необхідністю й здійсненими незаконно та умисно, - якщо їх скоєно проти осіб чи майна, що знаходяться під захистом, забезпечуваним цією Конвенцією.

Жодній Високій Договірній Стороні не дозволено звільняти себе **Стаття 53** чи будь-яку іншу Високу Договірну Сторону від відповідальності, яку вона або інша Договірна Сторона несе за порушення, передбачені в попередній статті.

На прохання однієї зі сторін конфлікту повинно бути розпочате розслідування за процедурою, яку визначають заінтересовані сторони, стосовно будь-якого звинувачення в порушення Конвенції.

У разі недосягнення згоди стосовно процедури розслідування сторони за взаємною згодою вибирають арбітра, який вирішить питання про процедуру.

Як тільки порушення буде встановлено, сторони конфлікту повинні будуть з якомога меншою затримкою припинити його та вжити заходів для покарання за нього.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ **Стаття 54**

Цю Конвенцію складено англійською та французькою мовами. Обидва тексти є однаково автентичними.

Швейцарська Федеральна Рада забезпечує офіційні переклади **Стаття 55** Конвенції російською та іспанською мовами.

Ця Конвенція, датована сьогоднішнім числом, до **Стаття 56** 12 лютого 1950 року відкрита для підписання від імені держав, представлених на Конференції, що відкрилась у Женеві 21 квітня 1949 року, а також держав, які не представлені на цій Конференції, але є сторонами 10-ї Гаазької конвенції від 13 жовтня 1907 року про адаптування до морської війни принципів Женевської конвенції 1906 року (995_649) або Женевських конвенцій про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1864, 1906 або 1929 років.

Цю Конвенцію ратифікують якомога скоріше. Ратифікаційні грамоти здають на зберігання в Берні.

Про здачу кожної ратифікаційної грамоти складають протокол, **Стаття 57** засвідчені копії якого Швейцарська Федеральна Рада надсилає всім державам, від імені яких підписано Конвенцію або зроблено заяву про приєднання.

Ця Конвенція набуває чинності через шість місяців після того, як на зберігання буде здано принаймні дві ратифікаційні грамоти.

Після цього вона набуває чинності для кожної Високої **Стаття 58** Договірної Сторони через шість місяців після здачі ратифікаційної грамоти на зберігання.

Ця Конвенція замінює 10-ту Гаазьку конвенцію від **Стаття 59** 13 жовтня 1907 року про адаптування до морської війни принципів Женевської конвенції 1906 року (995_649) у відносинах між Високими Договірними Сторонами.

Ця Конвенція з дня набрання нею чинності є відкритою для **Стаття 60** приєднання до неї будь-якої держави, від імені якої ця Конвенція не була підписана.

Про кожне приєднання повідомляють Швейцарській Федеральній Раді письмово, і воно набирає чинності через шість місяців із дня отримання відповідного повідомлення.

Швейцарська Федеральна Рада повідомляє про приєднання всім **Стаття 61** державам, від імені яких було підписано Конвенцію чи про приєднання яких було зроблено повідомлення.

Випадки, передбачені статтями 2 та 3, негайно надають **Стаття 62** чинності ратифікаційним грамотам, зданим на зберігання, а також повідомленням про приєднання, надісланим сторонам конфлікту до чи після початку воєнних дій чи окупації. Швейцарська Федеральна Рада якнайскоріше повідомляє про ратифікаційні грамоти або документи про приєднання, отримані від сторін конфлікту.

Кожна з Високих Договірних Сторін може денонсувати цю Конвенцію.

Про денонсацію письмово повідомляють Швейцарській Федеральній Раді, яка сповіщає про це Уряди всіх Високих Договірних Сторін.

Денонсація набуває чинності через рік після того, як про неї було повідомлено Швейцарській Федеральній Раді. Однак денонсація, про яку було повідомлено тоді, коли держава, що денонсує, брала участь у конфлікті, не набуває чинності доти, доки не буде мир і доки не будуть закінчені операції, пов'язані зі звільненням і репатріацією осіб, які користуються захистом, забезпечуваним цією Конвенцією.

Денонсація є чинною лише для держави, що денонсує. Вона **Стаття 63** жодним чином не применшує зобов'язань, виконання яких сторони конфлікту повинні продовжувати згідно з принципами міжнародного права, оскільки вони впливають зі звичаїв, установлених між цивілізованими народами, із законів людяності й з велінь суспільного сумління.

Швейцарська Федеральна Рада реєструє цю Конвенцію в Секретаріаті Організації Об'єднаних Націй. Швейцарська Федеральна Рада повідомляє також Секретаріату Організації Об'єднаних Націй про всі ратифікаційні грамоти, повідомлення про приєднання й денонсацію, отримані нею стосовно цієї Конвенції.

На посвідчення чого нижчепідписані, здавши на зберігання відповідні повноваження, підписали цю Конвенцію.

Учинено в Женеві 12 серпня 1949 року англійською та французькою мовами. Оригінал здається на зберігання до архіву Швейцарської Конфедерації. Швейцарська Федеральна Рада надсилає засвідчені копії оригіналу кожній з держав, які підписали Конвенцію або приєдналися до неї.

Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі
Конвенція; ООН від 12.08.1949
Редакція від **08.02.2006**, підстава — [3413-IV](#)
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/995_152

Законодавство України
станом на 04.08.2025
[чинний](#)

995_152

Публікації документа

- Офіційний вісник України від 21.08.2010 — 2010 р., № 62, стор. 193, стаття 2181, код акта 52372/2010